

**ONA TILI VA SAVODXONLIK O'QITISH DARSLARIDA O'QUVCHILARNI
MANTIQUIY TOPSHIRIQLAR USTIDA O'QITISH METODIKASI
(BOSHLANG'ICH SINFLARDA)**

Nazarova Kamuna Farxod qizi

Navoiy davlat pedagogika instituti Ta'lim va tarbiya nazariyasi
va metodikasi (boshlang'ich Ta'lim) yo'nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqola, boshlang'ich sinflarda ona tili va savodxonlik o'qitish darslarida o'quvchilarni mantiqiy topshiriqlar ustida o'qitish metodikasini o'z ichiga qamrab olgan.

Kalit so'zlar: o'quvchi, ta'lim, ona tili, sinf, darslik, tahlil, mashq, mahorat, mantiq...

ANNOTATION

This article provides information on the forms, methods and tools of teaching students logical tasks in native language classes.

Keywords: student, teach mother tongue, class, textbook, analysis, exercise, skill, logic...

KIRISH

Tarbiya yosh avlodni xar tomonlama voyaga etkazish, unda ijtimoiy ong va xulk-atvorni tarkib toptirishga yo'naltirilgan faoliyat bo'lib shaxsni aqliy, jismoniy, axloqiy, ma'naviy va estetik sifatlarini shakllashtirishni nazarda tutadi. Tarbiya oila, maktab, bolalar va yoshlar tashkilotlarida olib boriladigan jarayonlar asosida o'quvchi ongi va bilimi darajasini shakllantiradi. Tarbiya jarayonini amalga oshirishda o'qituvchi, ota-ona va jamoa bilan xamkorlikda boshqarish kabi uning tarkibiy qismlari xisoblanadi.

Ushbu jarayonda sinf raxbari o'quvchilarning tarbiyalanganlik darajasini o'rganish, unga tarbiyaviy tasir ko'rsatish mahoratiga ega bo'lish, tarbiyaviy ishlar va tadbirlar uchun zarur bo'lgan metodlarni tanlash, ko'zlangan maqsadga erishishda ota-onalar bilan hamkorlik qilish tajribalarni tahlil qilish va ulardan o'z faoliyatida ijodiy foydalanish kabilar tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirishni tadqiq kilamiz. Bu esa ishimizning dolzarbligini ko'rsatadi. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish Erta maktabgacha yoshdagi bolalar atrofdagi narsalarning turli o'lchamlari, shakllari, ranglariga duch kelishadi. Atrofdagi dunyoni idrok etish maxsus tayyorgarliksiz o'tadi. Biroq, agar assimilyatsiya intuitiv ravishda sodir bo'lsa, u ko'pincha to'liq emas, yuzaki. Mantiq va fikrlashni rivojlantirish bolani maktabga muvaffaqiyatli tayyorlash va uning barkamol rivojlanishining ajralmas qismidir. Katta maktabgacha yosh ongning belgi-ramziy funktsiyasi paydo bo'lishining boshlanishi bilan

belgilanadi. Bu davr umuman aqliy rivojlanish, maktabga tayyorgarlikni shakllantirish uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Ob'ektlarni, ketma-ketliklarni, to'plamlarni belgilash uchun ramziy belgilardan foydalanish odatiy holdir, bu bolalar maktabga tayyorgarlik jarayonida tanishtiriladi. Bolalar buni faol qabul qilishadi. Ayniqsa, bunday modellar birgalikda ixtiro qilinsa, yozuvdan nafaqat so'zlarda, balki grafik jihatdan ham foydalanishga e'tibor qaratilsa (masalan, nafaqat to'rtburchaklar, balki 4 ta burchakli boshqa shakllar ham ob'ektlarning bir guruhiga kiradi, asosiy e'tibor raqami "4"). Ota-onalar bolaning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish Mantiqiy operatsiyalardan qanday foydalanishni biladigan maktabgacha tarbiyachi muvaffaqiyatli o'rganishga, kognitiv sohada muammolarning yo'qligiga mahkum, chunki intellektual daraja qiyinchiliklarni engishga yordam beradi.. Farzandingiz farovon bo'lishiga yordam berishni istasangiz, quyidagi rivojlanish vazifalaridan foydalanishni maslahat beramiz. Ular sizning muloqotingizni qiziqarli va foydali o'yinga aylantiradi. Bola bilan mashg'ulotlarni boshlash uchun pedagogik ma'lumotga ega bo'lish shart emas. Og'zaki o'yinlar So'zli o'yinlar – oddiy, qulay, maxsus tayyorgarlikni talab qilmaydigan, har qanday qulay joyda o'ynash mumkin. Bunday vazifalar ufqlarni rivojlantiradi, so'z boyligini aniqlaydi, boyitadi. Analoglarni topish, umumlashtirish, ob'ektlar va hodisalarni guruhlarga ajratish va mantiqiy bog'lanishlarni o'rgatadiganlarni tanlang. Taniqli ertakning yangi tugashini o'ylab toping; Birgalikda hikoya, she'rlar tuzing, ya'ni biri boshlansa, ikkinchisi ma'noda davom etadi; "Taxmin qilish o'yinlari" o'ynang: ota-ona ob'ektni, ob'ektni yoki hodisani taxmin qiladi va bolani faqat "ha" yoki "yo'q" deb javob beradigan savollar yordamida taxmin qilishni taklif qiladi; "Ishoning – ishonmang" o'ynang. Siz "Barcha itlar zotli" yoki "Nok daraxtdir" kabi bayonot berasiz. Bola berilgan jumlaning to'g'ri yoki yo'qligiga javob beradi. Agar javoblar va qarorlar ziddiyatli bo'lsa, shuncha yaxshi bo'lsa, mantiqiy fikr yuritib, fikr yuritish va javobga kelish imkoniyati mavjud. "Assotsiatsiyalar" o'yini (biz og'zaki – mantiqiy fikrlashni rivojlantiramiz) Vazifa: oldingi juftlikda mavjud bo'lgan so'zga mos keladigan ma'lum bir asosda ko'rsatilgan so'zni tanlang, tanlovingizni tushuntiring. Masalan, qush – uya, odam - ?. Qush uyada yashaydi, ya'ni "odam" so'zi uchun biz uy-joy – "uy" so'zini tanlaymiz. Kar – qo'shiq, ko'r - ... (rasm); Samolyot – uchuvchi, avtobus - ... (haydovchi); Yoz – qalpoq, qish - ... (shlyapa); Ladle – pan, qoshiq - ... (stakan, stakan); Qoshiq - sho'rva, vilkalar - ... (salat, kartoshka, go'sht, vermishel) va boshqalar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Birinchi Prezidentimizning 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmonida ijtimoiy soha, xususan, ta'lim va ilm-fan sohalarini takomillashtirish borasida qator vazifalar belgilangan. 2020 yil 24 yanvarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Parlamentga Murojaatnomasi taqdim qilindi. Ushbu Murojaatnoma yangi O'zbekistonni yaqin yillarda kompleks rivojlantirishning

ustuvor jihatlarini belgilab bergani bilan ahamiyatlidir. Avvalo, shuni ta'kidlashimiz kerakki, Murojaatnomada jamiyatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning barcha sohalarini qamrab olingan. Jumladan, unda muhtaram Prezidentimiz fan, ta'lim va maorif tizimiga taalluqli bir qator strategik yo'nalishlarni belgilab berdilarki, undan kelib chiqadigan vazifalar tizimida faoliyat olib borayotgan mutaxassislardan yangilanayotgan jamiyatimizning ta'lim siyosati mazmun-mohiyatini yanada chuqurroq anglashni taqozo qiladi. Milliy ta'lim tizimining keyingi chorak asrdagi faoliyatiga nazar tashlaydigan bo'lsak, ko'plab ijobiy ishlar amalga oshirilganiga guvoh bo'lamiz. Ayni paytda, ko'plab muammolarning ham yig'ilib qolishi olib borilayotgan islohotlarda muayyan kamchiliklar ham bo'lganligini ko'rsatmoqda. Tizimdagi bu kabi kamchiliklarni bartaraf etish maqsadida keyingi ikki yildan oshiqroq vaqt mobaynida ta'lim va kadrlar tayyorlash sohalariga oid bir qator farmon va qarorlar qabul qilindi. Qabul qilingan ushbu hujjatlarda maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limdan keyingi ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlar, shuningdek, akademik ilm-fan ham qamrab olingan.

Tizimda qobiliyatli o'quvchilar bilan ishlash bo'yicha olib borilayotgan bunday katta ko'lamdagi ishlar Sharqda ikki bor kuzatilgan Renessans davrini qaytishiga ishoradek ko'rinadi menga. Bu so'zlar albatta o'quvchilarning iqtidorini aniqlash hamda takomillashtirishning qay darajada zarurligini hamda ta'lim va tarbiya sohasida iqtidorli o'quvchilarga ta'lim va tarbiya berish mamlakatimiz prezidenti Sh.Sh.Mirziyoyev tomonidan ham davlat siyosati darajasiga ko'tarilganing bevosita guvohi bo'lishimiz mumkin.

Ilmiy tadqiqot natijalarining nazariy va amaliy ahamiyati shundaki, Tadqiqot natijalaridan umum-o'rta ta'lim muassasalarida maktab ona tili va savodxonlik o'qitish darslarida o'quvchilarni mantiqiy topshiriqlariga qarab o'quvchilarga aniq tashxis qo'yishda, ularning ta'lim jarayoniga bevosita yo'naltirish orqali ta'limda yuqori va sifatli ko'rsatkichlarga erishish bilan shuningdek o'quvchilarni imantiqiy topshiriqlarga bo'lgan temperamenti, xarakter, qobiliyatlaridan kelib chiqqan holda ularni o'zi istagan kasbni egallashga to'g'ri yo'naltirish orqali yuqori malakali va raqobatbardosh kadrlar yaratish bilan izohlanadi.